

"همسر داری"

مهارت های طلبگی - جلد نهم: همسر داری

نویسنده: سید جعفر علوی

انتشارات: کانون اندیشه جوان وابسته به موسسه کانون اندیشه جوان تهران

خلاصه شده توسط: دکتر حسین محمدی فام

اصل و چگونگی روابط ما با همسرمان، خوشبختی و سعادت یا تیره روزی و شقاوت را برای ما در دنیا و آخرت رقم می زند.

فصل اول_ حقوق و وظایف متقابل همسران

ادای حق دیگران مهم تر از گرفتن حق خویش است زیرا در بسیاری موارد گذشت از حق خود که از آن به ایثار و فداکاری تعبیر می شود. عمل پسندیده ای بوده اما ادا نکردن حق دیگران، همیشه عملی ناپسند و مذموم به شمار می رود.

• ابتدا حقوق همسر خود را ادا کنید، سپس به دنبال مطالبه حقوق خود باشید.

پس ابتدا نگاهمان را متوجه شناخت حقوق همسر کنیم و به دنبال ادای آن حقوق باشیم.

یکی از راه های گرفتن حق خویش، ادا کردن حق دیگران است.

الف) حقوق و وظایف مشترک زن و شوهر

1. همسر خود را با مسائل دینی آشنا سازیم

بر هر یک از زن و شوهر لازم است در صورت امکان، دیگری را با مسائلی از دین آشنا سازد که به آن نیاز دارد.

2. تامین نیازهای جنسی را جزء اولویت ها بدانیم

زن وظیفه دارد هر زمان که همسرش خواست، برای بهره مندی از لذایذ جنسی خود را در اختیار وی قرار دهد؛ مگر عذر شرعی برایش وجود داشته باشد.¹ ولی وظیفه مرد در زمینه مسائل جنسی این است که هر چهار شب یک بار با وی در یک بستر بخوابد.²

• علاوه بر نیازهای مادی باید نیازهای جنسی همسر خود را نیز تامین کنید.

مسلماً این در شرایط عادی است و در صورت نیازمندی زن، مرد نیز موظف است نیازهای جنسی او را برطرف نماید.

ب) حقوق اختصاصی مرد

1. اجازه در نذر

آیا در اصل شکل گیری و تحقق نذر، حتی اگر مزاحم با حقوق شوهر نباشد، اجازه شوهر لازم است یا خیر؟ در این باره میان فقیهان اختلاف نظر وجود دارد برخی مانند مرحوم امام اجازه شوهر را حتی در اموال خود زن لازم می‌دانند³ و بعضی خیر.⁴

2. اجازه خروج از منزل

بدین ترتیب زن برای خروج از منزل باید با شوهرش هماهنگ کند.⁵

3. رعایت پاکیزگی و آراستگی توسط زن

در اسلام توجه به پاکی و آراستگی به عنوان یک وظیفه برای زن تعیین شود.⁶ گرچه پاکیزگی و نظافت از توصیه‌های عمومی اسلام است و همگان بر رعایت آن موظف اند.

ج) حقوق اختصاصی زن

1. تامین نیازهای مادی (نفقه)

1 خمینی؛ تحریر الوسیله؛ ج2؛ ص305؛ سیستانی، منهاج الصالحین؛ ج3، ص103؛ مکارم شیرازی؛ توضیح المسائل؛ مسئله 2062
2 بنا بر نظر برخی مراجع فقهی، وجوب این حق به شرایطی بستگی دارد. ر.ک: خمینی؛ تحریر الوسیله؛ ج2، ص303، سیستانی؛ منهاج الصالحین؛ ج3، ص104.
3 ر.ک: خمینی؛ تحریر الوسیله؛ ج2؛ ص117.
4 صافی گلپایگانی؛ توضیح المسائل؛ مسئله 2421
5 خمینی؛ تحریر الوسیله؛ ج2؛ ص303؛ سیستانی؛ منهاج الصالحین؛ ج3، ص103؛ صافی گلپایگانی؛ توضیح المسائل؛ مسئله 2421؛ مکارم شیرازی؛ توضیح المسائل، مسئله 2062
6 خمینی؛ تحریر الوسیله؛ ج2، ص305؛ سیستانی؛ منهاج الصالحین؛ ج3؛ ص106

خدای تعالی وظیفه تامین نیازهای مادی زن را که شامل خوراک، پوشاک و مسکن می‌شود بر عهدهٔ مرد گذاشته است.⁷

- نفقه شامل تمام نیازهای عرفی زن با توجه به شأن وی یا شوهرش و متعارف زمان و... است. به همین دلیل، میزان آن با توجه به همین مسائل برای افراد مختلف، متفاوت خواهد بود.
- در بحث نفقه، برخی بر این باورند که اگر مردی فقط مواد خام را در اختیار همسرش قرار داد همسر وی می‌تواند هزینهٔ آماده سازی آنها را از شوهرش دریافت کند.⁸

همسر شهید قدوسی رحمه الله می‌گوید:

روز دوم یا سوم بعد از ازدواج بود که ایشان به من گفتند: بیا بنشین! نشستیم. گفتند: تو خانم این خانه هستی و هیچ وظیفه ای نداری که در خانه من کار کنی؛ حتی اگر دیدی خانه من آتش گرفته؛ وظیفه نداری فوت کنی! من موظفم به عنوان شوهر تو، به عنوان مرد خانه، همه چیز را مرتب و منظم کنم و تو هیچ وظیفه ای نداری. اما آن طرفش را هم گفتند: اگر زنی آب دست شوهرش بدهد، چقدر ثواب دارد؛ اگر خدمت کند؛ چقدر ثواب دارد؛ اگر بچه داری کند، چه ...

تمام اینها را برایم گفتند و گفتند: حالا شما خودت یک راه را انتخاب کن. گفتم: مگر مجسمه ام، دومی را انتخاب می‌کنم.

7 خمینی؛ تحریر الوسیله؛ ج2، ص314؛ سیستانی؛ منهاج الصالحین؛ ج2، ص123؛ صافی گلپایگانی؛ توضیح المسائل؛ مسئله 2421؛ مکارم شیرازی؛ توضیح المسائل؛ مسئله 2062 .
8 سیستانی؛ منهاج الصالحین؛ ج3، ص127 .

فصل دوم_ مهارت های مهم زندگی

زندگی نیز مانند هر هنر و حرفه ای، دارای تکنیک ها و مهارت های خاص خود است.

الف) مهارت مهرورزی

1. چگونه جذاب تر شویم؟

راه های محبوبیت فراوان است که شاید بتوان فصل مشترک همه آنها را زیبایی دانست. زیبایی برای همه انسان ها جذاب است؛ پس هر چه زیباتر باشیم، جذاب تر خواهیم بود؛ اما زیبایی فقط زیبایی ظاهری نیست بلکه زیبایی باطنی هم داریم که بسیار مؤثرتر و ماندگارتر است.

1.1. ظاهری جذاب داشته باشیم

الف) جذابیت ظاهری زن

امام صادق علیه السلام می فرمایند: « زن در روابط خود با شوهر سازگار خویش، از سه چیز بی نیاز نیست: ... و اظهار عشق و علاقه به شوهر با دلربایی و ظاهر زیبای خود در برابر او »⁹

زنی خدمت پیامبر(ص) عرض کرد: ای رسول خدا حق شوهر بر زن چیست؟ حضرت فرمودند: زیاد است. عرض کرد: اندکی را برای من بازگو کنید. فرمودند: « ... زن باید خود را به بهترین بوهای خوش، معطر کند و بهترین لباسش را بپوشد و خود را به بهترین زینتی که دارد، بیاراید و هر صبح و شام خود را به شوهرش عرضه کند ».¹⁰

ب) جذابیت ظاهری مرد

راوی می گوید: امام رضا علیه السلام را دیدم، در حالی که موهایشان را رنگ کرده بودند. عرض کردم: فدایتان شوم، رنگ کردید؟ فرمودند: « آری ! یقیناً آمادگی [و آراستن] از چیزهایی است که پاکدامنی زنان را افزون می سازد، زنان، پاکدامنی را رها کردند، چون همسرانشان چنین مقدمات [و آراستنی] را ترک کردند ». سپس فرمودند: آیا از دیدن همسرت در حالی که

9 حرانی؛ تحف العقول؛ ص 323 .

10 کلینی؛ الکافی؛ ج 5، ص 508 .

مانند زمانی که تو مقدمات را فراهم نکرده ای، خشنود می شوی؟ عرض کردم: خیر. حضرت فرمودند: این هم همان گونه است. بعد اضافه کردند: « پاکیزگی و عطر زدن و ... از اخلاق پیامبران است ».¹¹

A. همواره سعی کنیم لباس هایی را که در منزل به تن می کنیم با سلیقه همسرمان انتخاب کنیم و حتما مرتب باشیم.

B. فراموش نکنیم ظاهر سر و صورت و موها در جذابیت ما بسیار موثر است؛ بنابراین از رسیدگی به آن غفلت نکنیم. پیامبر عزیزمان می فرماید: « موی زیبا از پوشش های خداست پس آن را گرمی بدارید ».¹²

C. فاصله زمانی میان استحمام ها را کم کنیم؛ به ویژه اگر بدنمان تعریق زیاد دارد. به یاد داشته باشیم که پاکیزگی، بخشی از ایمان ما را تشکیل می دهد.¹³

D. به بوی دهان خود حتماً حساس باشیم؛ حتی اگر همسر و اطرافیان به ما در این باره تذکری نمی دهند؛ زیرا بوی نامطبوع دهان تاثیر جدی بر سردی روابط دارد؛ پس به روزی یک بار مسواک زدن بسنده نکنیم.

E. در منزل حتماً از بوی خوش استفاده کنیم.

F. تذکر پایانی اینکه مراقب باشیم از کسانی نشویم که برای دیگران جذاب ترند تا همسرشان!

1. 2. به جذابیت های باطنی بیشتر اهمیت دهیم

منظور از جاذبه های باطنی، اخلاق و رفتار زیباست. اخلاق و رفتار زیبا بر اثر مرور زمان، نه تنها جاذبه اش را از دست نمی دهد، بلکه دوست داشتنی تر می شود.

الف) نیکی؛ امام علی علیه السلام فرمودند: « به هر که می خواهی، احسان کن تا فرمانروای وی گردی ».¹⁴

ب) گشاده رویی؛ امام علی علیه السلام فرمودند: « گشاده رویی، وسیله شکار دوستی است ».¹⁵

11 کلینی؛ الکافی؛ ج 5، ص 567 .

12 صدوق؛ من لایحضره الفقیه؛ ج 1، ص 129.

13 مجلسی؛ بحار الانوار؛ ج 59، ص 291 .

14 لیثی واسطی؛ عیون الحکم والمواعظ؛ ص 83 .

15 حرانی؛ تحف العقول؛ ص 202 .

ج) اظهار دوستی؛ امام صادق علیه السلام فرمود: « هرگاه کسی را دوست داشتی، به او خبر بده؛ چرا که این کار دوستی میان شما را استوارتر می‌سازد.»¹⁶

ج-1- گفتن « دوستت دارم »

ج-2- دادن « هدیه »

د) راستگویی؛ امام علی علیه السلام فرمودند: « شخصی راستگو با راستگویی خود سه چیز به دست می‌آورد: اعتماد، دوستی و شکوه [در دل ها]».¹⁷

ه) با دل به خدا روی آوردن؛ رسول گرامی می فرمایند؛ « هرکس با دل خود به خداوند روی آورد، خداوند دل های بندگان را به دوستی و مهربانی، رام او خواهد ساخت و خداوند برای انجام دادن هر خیری [برای او] می شتابند».¹⁸

برای محبوب شدن، این موارد به تنهایی کافی نیست در این مسئله باید از برخی امور پرهیز کنیم؛ اموری مانند:
A. عیب جویی؛ امام علی علیه السلام فرمودند: « هر که در جست و جوی عیب های پنهان باشد از دوستی دل ها محروم می‌شود»¹⁹

B. دست انداختن؛ امام صادق (ع) فرمودند: « کسی که مردم را دست می‌اندازد، نباید انتظار دوستی راستین داشته باشد».²⁰

C. کینه‌توزی؛ امام علی علیه السلام فرمودند: « برای شخص کینه توز، هیچ دوستی نیست».²¹

D. خرده گیری از آن؛ امام در روایتی دیگر فرمودند: « هر که در کار برادرانش خرده گیری کند، دوستانش کم می‌شود».²²

2. چگونه همسرمان را بیشتر دوست داشته باشیم؟

واقعیت این است که دوستی یا نفرت از دیگران، دست کم تا اندازه زیادی به خواست ما بستگی دارد. می‌توانیم با شناسایی عوامل دوستی و دشمنی، این دو را مدیریت کنیم.

16 کلینی؛ الکافی؛ ج2؛ ص 644 .

17 لثی واسطی؛ عیون الحکم والمواعظ؛ ص 55

18 مجلسی؛ بحار الانوار؛ ج74؛ ص 166 .

19 لثی واسطی؛ عیون الحکم والمواعظ؛ ص 436 .

20 صدوق؛ الخصال؛ ص 434

21 لثی واسطی؛ عیون الحکم والمواعظ؛ ص 531 .

22 لثی واسطی؛ عیون الحکم والمواعظ؛ ص 437 .

2.1. **خوبی ها را از یاد ببریم** مطمئناً در گذشته، شاهد رفتارهای زیبایی از همسرمان بوده ایم. پس سعی کنیم خاطرات شیرین همسرمان را بیشتر مرور کنیم.

2.2. **بدی ها را فراموش کنیم** به موازات یادآوری خوبی های همسر خود، خاطرات تلخ وی را فراموش کنیم.

حضرت امیر علیه السلام می فرمایند: « بدی های برادران را فراموش کن تا محبتشان را استمرار دهی ».²³

2.3. **همسرمان را درک کنیم** به منظور درک همسر و تشخیص وضعیت وی می توانیم از راهکارهای ذیل بهره گیریم:

- از قضاوت نابجا در مورد همسرتان بپرهیزید.
- خود را به جای وی قرار دهیم.
- از تکنیک گوش کردن فعال و مفید استفاده کنیم.
- به زبان بدن، توجه داشته باشیم.
- به گذشته خود بازگردیم.
- درباره ویژگی های زنان بیشتر مطالعه کنیم.

2.4. **از عیب جوئی بپرهیزیم** چشم خود را بر عیب همسر خود ببندید.

امام صادق علیه السلام « از نهان مردم جست و جو نکن که بی دوست می مانی ».²⁴ زندگی دوران مجردی همسرت را شخم نزن.

ب) مهارت ارتباط موثر

1. راهکارهای برقراری ارتباط موثر کلامی

چه بخواهیم و چه نخواهیم، ارتباط کلامی، بخش تاثیرگذار زندگی ماست. بسیاری از تنش ها، نگرانی ها و ناراحتی ها از نگفتن ها یا گفتن های نادرست سرچشمه می گیرد.

23 لیلی واسطی؛ عیون الحکم والموعظ؛ ص 200

24 کلینی؛ الکافی؛ ج 2، ص 652.

1.1. گفت و گو را یکی از برنامه‌های اصلی زندگی مان قرار دهیم

با ارتباط صحیح کلامی می‌توانیم به نتایج زیادی دست یابیم؛ مثلاً:

- شناخت بهتر و درک صحیح از موقعیت طرف مقابل؛
- موفقیت بیشتر در تصمیم‌گیری؛
- این ماندن از قضاوت‌های عجولانه؛
- برطرف شدن بسیاری از سوء تفاهم‌ها.

1.2. پیش از سخن گفتن، به سه پرسش پاسخ دهیم

برای دستیابی به یک گفت و گو موفق، پیش از آغاز سخن به سه پرسش پاسخ دهیم؛

« چه بگویم؟»، « چگونه بگویم؟» و « در چه زمانی بگویم؟».

می‌دانیم که سخن ما نباید گناه آلود باشد؛ یعنی نباید در آن دروغ، غیبت، تمسخر دیگران، افشای سرّ دیگران و ... باشد.

همواره ادب و احترام را در گفتارمان فراموش نکنیم؛ حتی اگر با همسرمان یعنی صمیمی‌ترین فرد صحبت می‌کنیم.

قاطعیت را با خشونت اشتباه نگیریم. خدای تعالی به حضرت موسی و هارون توصیه می‌کند که با فرعون، با نرمی و ملایمت

سخن بگویند.²⁵

باید درباره زمان بیان هم تأمل کنیم؛ چرا که « هر سخن جایی و هر نکته مکانی دارد ».

1.3. رفع آسیب‌های گفت و گو را جدی بگیریم

- جرّ و بحث: جرّ و بحث و بگومگو، از آسیب‌های جدی گفت و گو محسوب می‌شود که متأسفانه برای بسیاری امری عادی شده است.

- هرگاه احساس کردید که گفت و گو از مسیر اصلی خود خارج شده است، سریعاً آن را قطع کنید.

²⁵ « فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لَّيِّنًا لَّعَلَّهٗ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَى » طه 44 .

- مشغله‌های غیرضروری؛ ما به قدری برای خودمان مشغله‌های گوناگون مانند کلاس، جلسه و استفاده از رسانه‌های متنوع را فراهم کرده ایم که دیگر برای گفت و گو با اعضای خانواده خود فرصتی باقی نگذاشته ایم.
- ناامیدی از صحبت‌های پیشین؛ « این همه صحبت کردیم چه ثمره‌ای داشته است. اصلاً صحبت کردن با او سودی ندارد. وقت تلف کردن است ». این جملات، جملاتی است که برخی با خود یا دیگران مطرح می‌کنند و به همین دلیل انگیزه‌ای برای گفت و گو با همسرشان ندارند.

1.4. شنونده فعال باشیم

برای اینکه شنونده فعالی شویم حتما موارد ذیل را رعایت کنیم:

- فرصت سخن گفتن و ابراز احساسات را به طرف مقابل بدهیم.
- با نگاه کردن به گوینده و حرکات چشم، ابرو، سر و به طور کلی زبان بدن، رضایت، حمایت و علاقه‌مندی خویش را از صحبت با او نشان دهیم.
- با تکیه کلام‌های کوتاه مثل بله، صحیح، درست، همین طور است و جالب بود، او را تشویق و همراهی کنیم.
- در میان صحبت‌های او بگوییم که از مطالب او چه برداشتی داشته ایم یا خلاصه‌ای از سخنان او را در یک یا چند جمله کوتاه بیان کنیم.²⁶

2. ارتباط موثر غیر کلامی و انواع آن

گاهی از شکل قرار گرفتن، نحوه راه رفتن و ایستادن، حرکات چهره و چشم‌ها، لحن و تن صدا، پوشش و آرایش و مواردی از این قبیل نیز پیام‌هایی را از اطرافیان خود دریافت می‌کنیم. منظور از ارتباط غیرکلامی چنین ارتباط‌هایی است.

2.1. حالات چهره) چهره، رمزگشای حالات درونی ماست.

امیرمومنان علیه السلام در این باره می‌فرمایند: « هرگز نشد کسی رازی را پنهان دارد و در لغزش‌های زبان و رنگ به رنگ شدن چهره اش انعکاس نیابد »²⁷

²⁶ سید جعفر علوی؛ مهارت‌های زندگی با نگاه دینی؛ ص 68 .

²⁷ نهج البلاغه؛ کلمات قصار 26 .

2.2. تماس چشمی چشم ها ناخودآگاه پیام‌هایی را منتقل می کنند؛ مثلاً وقتی مردمک چشم ما گشاد می شود، ممکن

است صمیمی تر، جذاب تر و گرم تر به نظر برسیم.

2.3. لحن و تن صدا لحن و تن صدا نیز بیان کننده بسیاری از پیام هاست.

2.4. زبان بدن حرکات بدن نیز سخنگوی ماست.

2.5. تماس بدنی تماس بدنی مانند دست دادن، معانقه و در آغوش گرفتن نیز می تواند حاوی پیام باشد. ولی در روابط

زناشویی اهمیت مضاعفی می یابد.

درباره هر یک از مصادیق تماس بدنی، سخن فراوان است که به دلیل رعایت اختصار، فقط به چند تذکر درباره رابطه جنسی

بسند می کنیم:

- پیش از شروع رابطه جنسی، به بهداشت خود به ویژه بوی بدن و نیز دهان و دندان خود حساس باشیم.²⁸
- آرامش فکری و روانی خود و همسر، پیش‌بینی مکان و زمان مناسب و نیز تحریک ذهنی همسرمان را جدی بگیریم.
- از مغالزه، معاشقه، صحبت های عاشقانه و سپس تحریک جنسی از راه تماس بدنی، غفلت نکنیم.
- چنانچه از بعضی کارها در ضمن این رابطه بیشتر لذت می بریم، آن را به همسرمان گوشزد کنیم و متقابلاً از او بخواهیم که اگر او نیز نکته قابل ذکری دارد، بیان کند. روشن است این توافق در محدوده روابط صحیح شرعی صورت می گیرد.
- چنانچه برخی کارها باعث رنجش ما می شود پیش از شروع رابطه، آن را به همسرمان بگوییم و نظر او را نیز در این مسئله جویا شویم تا از این رابطه هر دو طرف احساس رضایت کنیم.

ج) مهارت حل اختلاف ها و تعارض ها

- مشکلات زندگی، سنتی الهی است؛ پس برای رویارویی با آن، خود را آماده سازید.

واقعیت این است که وجود مشکلات و گرفتاری ها در زندگی - که اختلاف های خانوادگی نیز می تواند بخشی از آنها باشد - سنتی است که خالق هستی آن را بنیان نهاده است. بر اساس این سنت الهی، در صورتی در زندگی زناشویی موفق خواهیم بود که راه مقابله با مشکلات و حل آنها را فرا گرفته و به خوبی آن را اجرا کنیم.

1. پیش نیاز های حل اختلافات

1.1. **پیشگیری** وجود اختلاف در زندگی طبیعی است؛ ولی می توانیم اختلافات را به حداقل برسانیم. برای این منظور، عوامل مولد اختلاف و تعارض را از میان ببریم.

1.2. **یافتن راه حل** باید از همان ابتدا تا انتها نسبت به وجود راه حل، اطمینان داشته باشیم.

مطمئن باشیم راه حلی وجود دارد و ما به آن دست نیافته ایم و چه بسا با تفکر بیشتر یا مشورت، راه حل مزبور را بیابیم.

در بیانی از امیرمومنان (ع) نیز چنین آمده است: « برای هر تنگنایی، راه خروج وجود دارد ».²⁹

2. گام های عملی در حل اختلاف ها

1.2. **مسئله اختلافی را به صورت شفاف تصور کنیم** نخست ما باید بدانیم دقیقاً مشکل ما چیست و نقطه اختلافی

کجاست؟ به عبارت دیگر، باید مشکل را به مسئله تبدیل کنیم. اما چگونه باید مشکل را به مسئله تبدیل کرد؟ هر مسئله از دو

جزء اصلی تشکیل شده است: « هدف » و « راه رسیدن به هدف ». بنابراین مجهول ما راه رسیدن به هدف است؛ اما نخست

باید خود هدف کاملاً معلوم و شفاف باشد. در این گام، به دنبال شفاف سازی هدف خویش هستیم. بدین منظور، مشکل را که

امری کلی است به اجزای کوچک تر تبدیل کنیم. این کار باعث می شود تعریف ما از مسئله، عملیاتی شود. امام علی علیه

السلام می فرمایند: « [نخست] تبیین کن و سپس عمل نما »³⁰

2.2. **انعطاف پذیر باشیم** فراموش نکنیم که به دنبال رفع اختلاف و در نتیجه، فراهم کردن زندگی خدایی و لذت بخش

هستیم؛ نه غلبه و پیروزی بر همسرمان! پس این آمادگی را در خود ایجاد کنیم که هر زمان متوجه اشتباه خود شدیم به

راحتی آن را بپذیریم و حتی عذرخواهی کنیم.

2.3. **در جستجوی راه حل های متعدد باشیم** به دنبال یک راه حل نباشید؛ بلکه راه حل های مختلف را در نظر بگیرید.

29 لیلی واسطی؛ عیون الحکم والمواعظ؛ ص 401

30 لیلی واسطی؛ عیون الحکم والمواعظ؛ ص 371

اکنون که مسئله کاملاً روشن شده است و با انعطاف نیز حل نمی شود زمان آن است که در جست و جوی راه حل های گوناگون باشیم. اما چگونه می توانیم به راه حل های متعدد دست یابیم؟

1. بهره گیری از عنصر خلاقیت. / 2. مشورت. / 3. درخواست از خدای تعالی. / 4. پرهیزگاری و اخلاص: « ... هر کس تقوای الهی پیشه سازد، خداوند برای او راه نجاتی قرار می دهد و او را از جایی که گمان ندارد، روزی می دهد ... ».³¹

4. 2. بهترین راه حل را انتخاب کنیم باید همه راه حل ها را به دقت بررسی کنیم. حتی راه حلی را که دیگران آن را تجربه کرده اند، بدون بررسی نپذیریم؛ زیرا همیشه این گونه نیست که مسائل به ظاهر مشابه، راه حل های مشابه داشته باشند.

5. 2. در اجرای راه حل برگزیده، کوتاهی نکنیم حال که گام چهارم را برداشته ایم، به طور طبیعی گام پنجم را نیز بر می داریم و راه حل برگزیده را به کار می بندیم. رعایت دو اصل در این گام که آخرین گام در رفع اختلاف و تعارض است درصد موفقیت در اجرا را به مراتب افزایش می دهد: « تعیین اهداف فرعی و زمان بندی آنها » و « تلاش و پشتکار »

نکات متفرقه

1) به خانواده خود وقت کافی اختصاص دهیم چرا باید بعضی متاهلان مانند افراد بی همسر، و برخی فرزندان که پدرشان در قید حیات است، مانند یتیمان روزگار بگذرانند؟!

2) در برابر فرزندان با همسر خود برخورد مناسبی داشته باشیم این گفته معروف است که « احترام، احترام می آورد ». چنانچه می خواهیم رفتار همسر و فرزندانمان با ما محترمانه باشد، چاره ای نداریم جز اینکه با آنان با احترام صحبت و رفتار کنیم.

▪ تا حد امکان یکدیگر را « شما » خطاب کنیم؛ حتی اگر تا به حال با یکدیگر چنین صحبت نمی کردیم. از مسخره کردن همسرمان به شدت بپرهیزیم. // بی ادبی همسرمان نمی تواند بی ادبی ما را توجیه کند.

3) کمک در کارهای منزل را عار ندانیم نکته مهم اینکه امیرمومنان علیه السلام در کارهای منزل مشارکت کرده، حتی منزل را جارو می کردند.³²

³¹ طلاق 302

4) رفت و آمدهای خانوادگی را مدیریت کنیم) باید روابط خود و خانواده را مدیریت کنیم؛ زیرا معاشرت می تواند بستری

برای رشد و تعالی انسان باشد؛ همان گونه که زمینه انحطاط و سقوط را فراهم می‌سازد. // با بستگانی که معاشرت با آنان ممکن است به ضرر شما تمام شود، فقط در حد احوالپرسی ارتباط داشته باشید.

شخصی به نام جعفری می گوید: امام علیه السلام به من فرمودند: چه شده که تو را نزد عبدالرحمن بن یعقوب می بینم؟ عرض کردم: او دایی من است. حضرت فرمودند: او درباره خدا سخن بزرگی می گوید؟ خداوند را [به گونه ای] توصیف می کند که وصف نمی شود. پس یا با او همنشین شو، و ما را واگذار یا با ما بنشین و او را ترک کن، عرض کردم: او هرچه می خواهد، بگوید، به من چه زبانی دارد وقتی که من آنچه را که او می گوید، نمی گویم؟ حضرت فرمودند: آیا نمی ترسی از اینکه به او عذابی نازل گردد و هر دوی شما را فرا گیرد؟ آیا خبر نداری از کسی که خود از یاران موسی و پدرش از یاران فرعون بود؛ پس هنگامی که لشکر فرعون [در کنار دریا] به موسی رسید، [آن پسر] از موسی جدا شد تا پدرش را پند دهد و به موسی محقق سازد. پدرش به راه خود می رفت و این جوان با او مشاجره می کرد تا اینکه هر دو به کناری از دریا رسیدند و با هم غرق شدند. خبر به موسی رسید، فرمود: او در رحمت خداست؛ ولی هنگامی که عذاب نازل گردد، برای آن که نزدیک گناهکار است، دفاعی وجود ندارد.³³

البته احوالپرسی و صله رحم حداقلی نباید ترک شود.

5) تفریح و اوقات فراغت را نیز در نظر بگیریم) وقت خود را در شادی حلال صرف کردن، نه تنها اتلاف وقت نیست،

بلکه زمینه‌ای برای بهره وری بهتر از عمر است. امام صادق علیه السلام می فرمایند: شایسته است مسلمان عاقل، ساعتی از روز خود را برای کارهایی که میان او و خداوند انجام می گیرد، اختصاص دهد و ساعتی، برادران ایمانی و دوستان خود را ملاقات کند و در امور اخروی با آنان مشارکت و گفت و گو نماید و ساعتی، نفس خود را با لذت هایی که گناه نباشد، آزاد بگذارد و این ساعت، آدمی را در انجام وظایف در ساعت دیگر کمک می کند.³⁴

³² کلینی؛ الکافی؛ ج 5، ص 86.

³³ کلینی؛ الکافی؛ ج 2، ص 374.

³⁴ کلینی؛ الکافی؛ ج 5، ص 87.